

پیچ اسلام سیاسی در ترکیه

نویسنده:

بانو الیگور

ترجمه:

دکتر غلامرضا خواجه سروی

دکتر حدیث اقبال

حیدر شہریاری

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: isu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق (ع)

بسیج اسلام سیاسی در ترکیه ■ تألیف: بانو الیگور ■ ترجمه: دکتر غلامرضا خواجه‌سروی، دکتر حدیث اقبال و
حیدر شهریار ■ ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) ■ چاپ اول: ۱۳۹۴ ■ قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه ■ چاپ و صحافی: هوشنگی ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۴۵۰-۸

این کتاب ترجمه اثر زیر می‌باشد:

Eligur, Banu (2010), The Mobilization of Political Islam in Turkey, Cambridge University Press.

همه حقوق محفوظ و منطبق به ناشر است.

بررشته: الیگور، بانو

عنوان و نام پدیدآور: بسیج اسلام سیاسی در ترکیه / تألیف: بانو الیگور؛

ترجمه: غلامرضا خواجه‌سروی، حدیث اقبال و حیدر شهریار.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۴۶۶

قیمت: ۱۹۰۰۰۰ ریال. شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۴۵۰-۸

شناسه افزوده: خواجه‌سروی، غلامرضا، ۱۳۴۷-

شناسه افزوده: اقبال، حدیث، ۱۳۶۵-

شناسه افزوده: شهریار، حیدر

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

کد کتابشناسی ملی: ۳۹۶۲۸۹۹

فهرست مطالب

۹.....	فهرست علائم اختصاری
۱۱.....	تشکر و قدردانی
۱۵.....	دیاچه
۱۷.....	سخن مترجم
۲۱.....	فصل ۱. مقدمه
۲۵.....	نظریه‌های بسیج اسلامی
۳۱.....	ادبیات جنبش‌های اجتماعی
۳۶.....	مدل فرآیند سیاسی (PPM)
۷۱.....	فصل ۲. ظهور جنبش اجتماعی اسلام‌گرا در ترکیه
۷۲.....	اسلام در امپراتوری عثمانی
۷۴.....	عثمانیسم، اسلام‌گرایی و ترکیسم
۷۶.....	انقلاب ترکیه
۸۵.....	نگاهی به سیاست ترکیه در بین سال‌های ۱۹۴۶-۶۰
۹۶.....	از قانون اساسی سال ۱۳۶۱ تا دخالت ارتش در سال ۱۹۷۱
۱۱۵.....	دخالت نظامی سال ۱۹۸۰ و عواقب آن
۱۲۴.....	نتیجه‌گیری

فصل ۳. ترکیب اسلام و فرهنگ ترک و جنبش اجتماعی اسلام‌گرا.....	۱۲۵
ترکیه در آستانه جنگ داخلی.....	۱۲۶
ترکیه تحت فرماندهی ارتش (۸۳-۱۹۸۰): ارتش و اسلام‌گرایان.....	۱۳۰
اجرای فرآیند TIS.....	۱۳۵
ظهور آموزش مذهبی اجباری در مدارس عمومی.....	۱۴۸
گزارش فرهنگ ملی.....	۱۵۲
ورود سرمایه‌های مادی از عربستان سعودی به ترکیه.....	۱۶۰
ترکیه تحت رهبری حزب مام میهن (۱۹۸۱-۱۹۸۳).....	۱۶۹
ظهور مدارس امام حطیب، رشته‌های قرآنی و مساجد.....	۱۷۶
تداوم سرازیر شدن سرمایه سعودی به ترکیه.....	۱۸۲
نتیجه‌گیری.....	۱۹۰
فصل ۴. دولت‌های کژکارکرد و تحکیم جنبش اجتماعی اسلام‌گرا.....	۱۹۳
ریشه‌های دولت کژکارکرد.....	۱۹۴
شاکله‌بندی ساختار فرصت سیاسی: حزب رفاه و نظم عدالت محور.....	۲۰۳
ادبیات و قدرت نطق سیاسی حزب رفاه در دهه ۱۹۸۰.....	۲۰۴
حزب رفاه در دهه ۱۹۹۰ به ادبیات سیاسی خود در قالب «نظم عدالت محور» شکل می‌دهد.....	۲۰۹
حزب رفاه، به یک حزب توده تبدیل می‌شود.....	۲۱۷
حکمرانی شهرداری‌ها به عنوان ساختار فرصت سیاسی.....	۲۳۱
نتیجه‌گیری.....	۲۵۴
فصل ۵. پویایی‌های سازمانی جنبش اجتماعی اسلام‌گرا.....	۲۵۵
شبکه سازمانی حزب اسلام‌گرا: حزب رفاه و حزب فضیلت.....	۲۵۶
تلاش‌های حزب در راستای بسیج سیاسی.....	۲۶۳
ظهور «اصلاح‌طلبان».....	۲۷۴
بخش موازی اسلامی.....	۲۷۷
انجمن تجار و صنعت‌گران مستقل (MUSAID).....	۲۷۸
سازمان‌های اسلامی در اروپا و جنبش اسلام‌گرا در ترکیه.....	۲۸۶
روشن‌فکران اسلام‌گرا.....	۲۸۹
نتیجه‌گیری.....	۲۹۴

فصل ۶. مداخله نرم ۱۹۹۷ و جنبش اجتماعی اسلام گرا.....	۲۹۵
حزب رفاه به قدرت می رسد.....	۲۹۷
مداخله نرم ۱۹۹۷ و پایان حزب رفاه.....	۳۰۲
حزب فضیلت.....	۳۱۹
پس از حزب فضیلت: عدالت و توسعه.....	۳۳۱
حزب عدالت و توسعه و سنجش محدودیت ها.....	۳۴۰
انتخابات عمومی جولای ۲۰۰۷.....	۳۴۹
حزب عدالت و توسعه علیه ساختار حکومتی سکولار - دموکرات بسیج می شود.....	۳۵۸
نتیجه گیری.....	۳۷۵
فصل ۷. وضعیت فعلی و دورنمای آتی جنبش اجتماعی - اسلامی ترکیه.....	۳۷۷
منابع و مآخذ.....	۳۹۱
نمایه.....	۴۴۷

فهرست علائم اختصاری

AMGT	سازمان دیدگاه ملی اروپا
ASKON	بیرهای آتاتولی
COMCEC	کمیته دائمی همکاری تجاری و اقتصادی
D-8	کشورهای در حال توسعه ۸
DISK	کنفدراسیون اتحادیه‌های تجاری انقلاب کارگری
DLP	حزب چپ دموکراتیک
DP	حزب دموکرات
DPP	حزب خلق دموکرات
DSP	حزب جامعه دموکراتیک
FP	حزب سعادت
GMEI	طرح خاورمیانه بزرگ
GUP	حزب متحد کبیر
IH	سلامت روشن فکری
ISDB	بانک توسعه اسلامی
ITGMT	سازمان دیدگاه ملی جماعت مسلمین
JDP	حزب عدالت و توسعه
JP	حزب عدالت
LPT	حزب کارگر ترکیه
MISK	کنفدراسیون اتحادیه‌های تجاری ملی گرا
MP	حزب مام وطن

MUSIAD	انجمن تجار و صنعت گران مستقل
NAP	حزب واکنش ملی
NCR	گزارش فرهنگ ملی
NDP	حزب دموکراسی ملی گرا
NOP	حزب نظم ملی
NP	حزب ملت
NSC	حزب سوسیال ملی
NSP	حزب بندگی ملی
NWP	حزب کار ملی
PDP	حزب دموکراسی خلق
PEP	حزب تلاش ملی
PKK	حزب کارگر کردستان
POS	ساختار فرصت سیاسی
PP	حزب پوپولیست
PPM	مدل فرآیند سیاسی
RDP	حزب دموکراسی اصلاح طلب
RNP	حزب ملت جمهوری خواه
RPNP	حزب پوپولیست سوسیال جمهوری خواه
RPP	حزب خلق جمهوری خواه
SDPP	حزب پوپولیست سوسیال دموکرات
TIS	سنتز اسلامی - ترکی
TPP	حزب راه راست
TUSIAD	انجمن تجار و صنعت گران ترکیه
VP	حزب فضیلت
WP	حزب رفاه
WWG	کارگروه غرب

دیباچه

این کتاب در صدد است به این سؤال پاسخ دهد که، چرا اسلام سیاسی که از دهه ۱۹۷۰ و خصوصاً در دهه ۱۹۹۰ به عنوان بخشی از ساختار سیاسی ترکیه قلمداد می‌شد، اکنون به عنوان قدرت مسلط در این جامعه محسوب می‌شود. کتاب بر شکل غالب عمل‌گرایی اسلامی متمرکز گردیده و در این راستا به تحلیل و بررسی علل قدرت‌فزاینده انتخاباتی چهار حزب موفق اسلام‌گرا می‌پردازد. این چهار حزب عبارتند از: حزب رفاه و جانشینان آن، حزب فضیلت و جانشینانش، حزب سعادت و حزب عدالت و توسعه. با توجه به نظریه جنبش‌های اجتماعی و مدل فرآیند سیاسی، برگرفته از این نظریه، این کتاب بیان می‌کند که ظهور اسلام سیاسی در ترکیه سه علت اساسی دارد: (۱) ظهور ساختار فرصت سیاسی، که با همگرایی اسلام‌گرایی ترکی با رژیم نظامی به دنبال کودتای ۱۹۸۰ به وجود آمد. (۲) ظهور کارگزاران جنبش به همراه داشتن منابع انسانی، مالی غنی و تشکیلات ساختاری مناسب. (۳) چارچوب‌سازی مناسب مطالبات توسط کارگزاران جنبش در جهت افزایش مطلوبیت جنبش اسلام‌گرایی فراتر از جمعیت مسلمان، در بین جمعیت سکولار ترکیه، که همگی از وضعیت اقتصادی، اجتماعی موجود ناراضی هستند.

در حالی که فرآیند موفقیت‌آمیز بسیج اجتماعی توسط اسلام سیاسی

می‌تواند به ناکارآمدی نظام و شرایط ساختاری، که خصوصاً از دهه ۱۹۹۰ شکل گرفت، مرتبط باشد، اما این عوامل به تنهایی نمی‌توانند نشان دهند که چگونه جنبش اسلام‌گرایی ترکیه توانست شبکه‌های غنی، همراه با ساختار سازمانی مناسبی را پدید آورد، به گونه‌ای که قادر باشد تا ضعف‌ها و ناتوانی دولت را از سال ۱۹۹۰ به بعد آشکار سازد. برای اینکه نارضایتی‌های موجود بتوانند به یک فرآیند بسیج موفقیت آمیز تبدیل شوند دو عامل دیگر نیز باید وجود داشته باشد: (۱) ساختار فرصت سیاسی و (۲) چارچوب‌سازی مناسب این ساختار توسط کارگزاران جنبش. کارگزاران می‌بایست ارتباط قوی و پویایی را بین شبکه‌های جنبش، فرآیند چارچوب‌سازی، نارضایتی موجود در اجتماع و ساختار فرصت سیاسی خلق نمایند. این چهار فاکتور لازمه فرآیند بسیج اجتماعی می‌باشند، اما به تنهایی کافی نیستند. کارگزاران جنبش نیز خود لازمه‌های موفقیت جنبش می‌باشند.

سخن مترجم

نویسنده کتاب بانو الکیور استادیار دانشگاه برندیس می باشد. وی تحقیقات بسیاری را در حوزه اسلام سیاسی در ترکیه، جامعه مدنی در خاورمیانه و ناسیونالیسم ترکی انجام داده است. در این کتاب او با ارائه چارچوبی نظری در خصوص بسیج جنبش سیاسی در کشور ترکیه به تبیین نحوه ظهور، خیزش و به قدرت رسیدن اسلام گرایان در ترکیه پرداخته است. به زعم ایشان به قدرت رسیدن جنبش اجتماعی - اسلامی ترکیه متأثر از سه عامل کلی بوده است که عبارتند از:

عامل اول: ظهور ساختاری جدید از فرصت های سیاسی (POS) که در ابتدا با ترکیب اصول ترکی - اسلامی (ایدئولوژی TIS) از سوی رژیم نظامی پس از وقوع مداخلات نظامی دهه ۸۰ صورت پذیرفت.

عامل دوم: حضور جنبش هایی جدید با سازماندهی و منابع اطلاعاتی متمایز.

عامل سوم: تبلیغات صحیح از سوی سران اسلامی به منظور افزایش تمایل مردم به جنبشی اجتماعی - اسلامی و نفی سکولارها با ایجاد ارتقای سطح اجتماعی - اقتصادی شهروندان ترکی.

مدل فرآیند سیاسی (PPM) مطرح شده در این کتاب بیان می کند که بنیان گذاران و پیشگامان جنبش اسلامی، اهداف و راهبردهای خود را در خلأ تعیین نمی کنند. پیش زمینه سیاسی - که همان ظهور فرصت سیاسی دلخواه

برای بسیج است. همراه با پویایی سازمانی جنبش و شکل دادن به فعالیت‌های جنبش، نقش حیاتی در بسیج اجتماعی ایفا می‌کند. در مورد ترکیه هم فرضیه جنبش اجتماعی مذکور قابل مشاهده است.

مدل جنبش اسلامی اجتماعی ترکیه نشانگر این مطلب است که جمعیت، میزان ساختار فرصت‌های سیاسی و بسیج نیروهای اجتماعی نیازمند فعالیت‌های اعتراض‌آمیز اجتماعی ضدنظام و یا خارج از نظام نیست، حتی در صورتی که هدف غایی آن سرنگونی نظام فعلی ترکیه باشد. تحت شرایط فوق‌الذکر جنبش‌های اجتماعی با بسیج شدن و تأسیس یک حزب سیاسی موفق‌تر عمل خواهند کرد.

بنابراین دو عامل نیز موجب انسجام جنبش‌های اجتماعی می‌شود که عبارتند از: (۱) شکل‌گیری فرصت‌های سیاسی، و (۲) بهره‌برداری موفق سران این جنبش‌ها از چنین فرصت‌هایی. سران این گونه جنبش‌ها باید روابط باثباتی با دیگر جنبش‌های سیاسی ایجاد کرده، این روابط را حفظ کرده، نارضایتی خود را از وضع موجود اعلام کرده و در نهایت از ساختار فرصت‌های سیاسی حداکثر استفاده را نمایند. همچنین وجود رهبران سیاسی را نباید از نظر دور داشت که جزء ملزومات این امر است.

در ترجمه این اثر تلاش شده تا معادل‌های واژگان تخصصی جهت دقت نظر خوانندگان ذکر شود. این کتاب به لحاظ بهره بردن از چارچوب نظری منسجم، کاربرد مصاحبه، کاربست مراحل مختلف به عملکرد احزاب گوناگون اسلامی و با تبیین تجربه احزاب اسلام‌گرای ترکی، نحوه بسیج و استفاده از منابع، در ابتدا به لحاظ پژوهشی بسیار ارزشمند است و از سوی دیگر تجربه اسلام‌گرایان ترکیه در قالب احزاب و جنبش‌های آن می‌تواند مورد استفاده سایر اسلام‌گرایان قرار گیرد.

در ترجمه این اثر دوستان بسیاری مترجم را یاری رساندند. در این میان از سرکار خانم «حدیث اقبال» و آقای «حیدر شهرباری» که در ترجمه کمک شایانی نمودند، سپاس فراوان دارم. همچنین از آقای «حسن

ی‌عقوب‌نیا» و «محمد محسن شارعی» که ویرایش فنی و بازخوانی اثر را انجام دادند قدردانی می‌کنم. در پایان از معاون سابق پژوهشی دانشگاه امام صادق (ع) جناب آقای دکتر «اصغر افتخاری» و همکاران محترمشان و تمامی عزیزانی که در چاپ این اثر یاری‌رسان بودند، سپاسگزارم. بدیهی است که نقصان‌های این ترجمه بر عهده اینجانب است.

غلامرضا خواجه‌سروی

www.ketab.ir